No najznamenitije je ostrvo Vrgada, udaljeno kojih 10 kilometara od Biograda i tako smješteno između otoka Pašmana i otočja od Mortera, da potpuno zatvara prolaz ne samo do Biograda već i za čitavi Zadarski konal. Stoga je razumljivo, da je istočno carstvo podignulo na tom ostrvu dobru obranu za svoju temu, a osobito za glavni njezin grad Zadar. Dobrotom ministra n. r. gosp. dra. Smodlake mogao sam sa motorom prijeći na otok, gdje smo se iskrcali u uvali Sv. Andrije i to upravo pod samom crkvom, koju sam prvi put obašao i snimio već godine 1908. Seljaci su je međutim tako temeljito »popravili«, da od stare one i lijepe originalne crkvice nije ostalo ništa do kostura. A i taj je kostur izobličen, jer se htjelo dobiti više prostora, te su zato lukove iznutra okresali tako, da je ostala samo dubljina ovih značajnih udubina. Bio sam sretan, što sam tu crkvu snimio onda, kad je bila još posve netaknuta! Snimio sam izvanjski izgled i onda se popeo strminom od crkve do gornjega ruba brežuljka, koji ima ovdje 63 m apsolutne visine. Na vrhuncu se nalazi maleni zaravanak, opasan sa sviju strana jako dobrim zidom, koji je na uglovima i na izloženijim mjestima pojačan velikim komadima okresana kamenja. Iz položaja se vidi, da to bijaše utvrđeno mjesto, koje je branilo nekoliko kuća iza svojih zidina; kako se priča, bio je ovdje i samostan eremita Sv. Đorđa sve do XV. stoljeća. Dakle se potvrđuje pričanje cara Konstantina Porfirogenita, da je Vrgada (Lumbrikada) bila jedini naseljeni otok u čitavom Zadarskom arhipelagu.

Kako se iz ovoga izvještaja razabira, okolina našega drevnoga i prijestolnoga grada Biograda na moru tako je važna i zanimljiva, da je veoma zahvalno polje za svakoga, koji se bavi poviješću ili proučavanjem razvoja umjetnosti.

U Zagrebu, 31. oktobra 1930.

Arh. Ćiril M. Iveković

Popisivanje, proučavanje i fotografijsko snimanje starih umjetnina u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti zaključila je još prije tri godine, da se umjetnine (starinske slike, slobodna plastika i predmeti umjetničkog obrta) u Hrvatskom Primorju i Dalmaciji u crkvama, samostanima i privatnom posjedu što prije popišu, naučno ispitaju i fotografijski snime. Ova je njezina odluka

bila stim zamašnija, što takova popisa dosada još uopće nije ni bilo i što se veća čest umjetnina, naročito starinskih slika, nalazi danas u takovu stanju, koje iziskuje, da se one što prije oprave i sačuvaju od potpune propasti. U provođenju ove svoje odluke naišla je Akademija na obilnu pomoć Banovina savske i primorske, koje su svojim doprinosima uopće i omogućile ovaj važni pothvat. Naročito je pak gospodin ban primorske banovine, dr. Ivo Tartaglia, priklonio svoju pažnju ovome poslu i odredio u banovinskom budžetu stalnu svotu, koja omogućuje sustavno provođenje započetih radova.

Na osnovu zaključka sjednice Umjetničkog razreda od 24. septembra 1930. popisani su, proučeni i fotografijski snimljeni mjeseca oktobra 1930. umjetnički spomenici na otoku Rabu i to: u Katedrali sv. Marije Velike čuveni poliptih Paola Veneziana, nekolike veoma zanimljive renesansne slike, bizantinska Bogorodica u lijevoj apsidi, dragocjeni relikvijar sa moćima sv. Kristofora, nekolika plastična djela — likovi na kancelama, krstionica, Pietà u luneti iznad glavnog ulaza — pa, najposlije, prekrasne vajane drvene klupe (u svemu 25 snimaka). U crkvi sv. Andrije kopija poliptiha Bartolomeja Vivarinija (kojega se original danas nalazi u Muzeju lijepih umjetnosti u Bostonu), a u samostanu veoma važna slika »Polaganje u grob«, djelo jednog po imenu danas još nepoznatog a znatnog domaćeg rapskog majstora 15. stoljeća (6 snimaka). U crkvi sv. Justine tizianeskna »Smrt sv. Josipa« i slika na glavnom oltaru. U crkvama sv. Antuna (gradskoj i onoj na obali) brojne zanimljive slike (7 snimaka). U crkvi i samostanu sv. Eufemije razne slike domaće slikarske škole, veliki poliptih Antonija i Bartolomeja Vivarinija, veoma lijepi kasetirani drveni strop sa slikanim prizorima iz »Fioretta« sv. Franje Asiškoga, brojne druge slike i skulpture; u samostanskoj biblioteci najljepše minijature iz raznih rukopisnih psaltira, graduala, antifonara i brevijara, pa sitne, ali veoma zanimljive stare devocionalne slike (u svemu 38 snimaka). U Barbatu oltarne slike i veoma rijetko drveno slikano Raspelo. U sv. Petru u Drazi jedna bizantinska Bogorodica i u arhitektonskom pogledu važni kapiteli kolumna.

Mjeseca jula 1931. snimljeno je u Šibeniku i okolici oko 180 slika, minijatura i sitne plastike, i to: u Katedrali oltarne slike, drveno Raspelo i kameni likovi apostola Petra i proroka Isaije. U crkvi i samostanu sv. Lovre 10, sv. Frane 22, sv. Dominika 7, sv. Luce 2, u novoj crkvi 8, u crkvama sv. Nikole 5, sv. Duha 2, u

Gradskom muzeju 11, u pravoslavnoj sabornoj crkvi 32, u crkvi Porođenja Gospina 2, u crkvi Uznesenja na pravoslavnom groblju 5, u raznim privatnim zbirkama 10 snimaka. U okolini šibenskoj ispitani su i snimljeni umjetnički spomenici u Skradinu (katolička i pravoslavna crkva) 4 snimke, u franjevačkom samostanu na Visovcu 7 snimaka, a u pravoslavnom manastiru u Aranđelovcu 5 snimaka. Najposlije su u starom hrvatskom kraljevskom gradu Ninu snimljeni dragocjeni starodrevni relikvijari i nešto plastike (22 snimke). Rezultat je, dakle, bio veoma bogat. Po umjetničkoj svojoj vrijednosti u Šibeniku su, dašto, najvažnije slike starih talijanskih slikarskih škola od 16. do 18. stoljeća (među njima djela Tintoretta, Palme Mlađega, F. Zanimbertija, škole Piazzettine i drugih), ali su za povijest naše umjetnosti od naročitog značenja u jednu ruku djela domaće lokalne šibenske škole (mnogi poliptisi i pojedinačne slike), a u drugu mnogobrojne veoma zanimljive, a u ikonografijskom pogledu i veoma važne ikone, koje se nalaze u pravoslavnim crkvama pa i u privatnom posjedu i pravoslavnih i katoličkih porodica. Posebno značenje imaju dragocjeni i prekrasni starodrevni relikvijari ninski sa moćima sv. Asela i sv. Marcele.

Mjeseca septembra 1931. nastavljeni su radovi u Splitu i okolici. U splitskoj stolnoj crkvi snimljeni su pored slika (Palma Giovane, Girolamo Savoldo, Marko Ponzone, slike na stropovima kapela, na koru i u sakristiji) svi najvažniji predmeti katedralne riznice (naročito važni srebrni figuralni relikvijari raznih svetaca, križevi, misno ruho, minijature i drugo) i plastika (tri stara drvena raspela, reljefi i grobne ploče Albertija, Dražoevića i Capogrossa). U svemu oko 70 snimaka. Od ostalih crkava splitskih obrađeni su ovaj put crkva i samostan sv. Frane (slike na oltarima, u sakristiji, plastika u crkvi i u riznici), 22 snimke; crkva sv. Petra (niz slika sa prikazima Muke Kristove), 6 snimaka; crkva Bratovštine sv. Duha (četiri slike mletačke škole 18. stoljeća sa prizorima iz života Josipova, oltarna slika i nekolike grobne ploče), 10 snimaka; crkva i samostan sv. Dominika, 11 snimaka. U crkvi i samostanu u Poljudu snimljen je u mnogobrojnim detaljnim snimcima veliki poliptih Girolama da Santa Croce, zatim slike u crkvi na oltarima, u samostanskim prostorijama i u biblioteci (Lorenza Lotta čuveni portret biskupa Tome Nigra i lijepe minijature Razmilovićeve u koralnim knjigama), 20 snimaka. Na otoku Krapnju kraj Šibenika snimljeni su umjetnički spomenici u franjevačkom samostanu (»Posljednja

večera« Francesca da Santa Croce i lijepi predmeti iz samostanske riznice), 7 snimaka.

Iako su dosadašnji rezultati ovoga Akademijina pothvata veoma zamašni i po broju popisanih, proučenih i fotografijski snimljenih umjetničkih spomenika, a i po umjetničkoj vrijednosti njihovoj (snimljeno je više od 400 spomenika), ipak je ono, što je dosad urađeno, tek malena čest onoga, što još treba uraditi, jer umjetničko je blago Hrvatskog Primorja i Dalmacije gotovo neiscrpljivo.

Umjetničke je spomenike po nalogu Akademije popisao i opisao potpisani. U Splitu pridružio mu se dopisni član Akademijin i restaurator »Strossmayerove galerije« profesor Ferdo Gogli i u svrhu, da utvrdi trošak za opravljanje onih slika, kod kojih je ono bezuvjetno potrebno. Fotografijske snimke izveli su Stanislav Noworyta (Rab) i Đuro Griesbach (Šibenik i Split).

Na osnovu studija i bilježaka učinjenih na licu mjesta i izvedenih fotografijskih snimaka sastavlja se inventar, u kojemu će svaki pojedini umjetnički spomenik biti tačno opisan i opredijeljen.

U Zagrebu, 14. oktobra 1931.

Dr. Artur Schneider

XII. sastanak Međunarodne unije akademija 25., 26., 27., i 28. maja 1931. u Bruxellesu.

Delegati našega nacionalnog odbora u Međunarodnoj uniji akademijâ: dr. Kostrenčić i dr. Manojlović predali su dotičnoj sekciji na pregledanje fotografje *prehistorijskih vaza* iz državnoga arheološkog muzeja u Zagrebu, priređenih od dra. Hoffillera, i to u opsegu za pet daljih svezaka (za našu svesku I. i III. već su odobrene). Fotografije su procijenjene dobrima; primijetilo se pak, da bi dobro bilo, pošto se tu radi o prehistorijskim vazama, da bi se od toga materijala načinio zgodan manji izbor za publikaciju u »Corpus Vasorum Antiquorum«. Primjećujem, da je materijal za naš II. svezak (predložen od dra. Vulića) u predašnjim sastancima Unije već odobren (sada u redakciji dra. Grbića).

Za našu publikaciju *starih natpisa* predložilo se 10 štampanih tabaka iz publikacije, koju je dr. Vulić već predao Srpskoj kraljevskoj akademiji, načinivši izbor između onih natpisa, koji će ući